

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Σχολή Πολιτικών Μηχανικών

Ποιες είναι οι πηγές της έρευνάς μας και γιατί έχουν σημασία;

Γ.-Φοίβος Σαργέντης

Παρουσίαση: <https://youtu.be/rjCZKUo0ARc>

Απρίλιος 2023

Τι είναι έρευνα

- Ο όρος **έρευνα** στις καθημερινές εκφράσεις συνδέεται με πολλά αντικείμενα εφαρμογής. Ως έρευνα εννοούμε μια συστηματική αναζήτηση και σύνθεση πληροφοριών για την κατανόηση κάποιου θέματος ή την απάντηση κάποιου ερωτήματος.
- Οι έρευνες διαφέρουν ως προς τις προθέσεις, τα μέσα αλλά και το βαθμό **σεβασμού** των επιστημονικών αρχών εκ μέρους διαφόρων ερευνητών.

[1. Don Rosa, Κύρος
Γρανάζης. Διαθέσιμο
στο Διαδίκτυο στη
διεύθυνση:
<https://mundologicoblog.wordpress.com/>
(ανάκτηση 15.2.2021)]

Τι είναι η επιστημονική έρευνα

- Η επιστημονική έρευνα αποτελεί ένα από τα κυριότερα εργαλεία **ανάπτυξης και προόδου** μιας κοινωνίας.
- Η **βασική έρευνα** γίνεται για την προώθηση της ανθρώπινης γνώσης χωρίς προσδοκίες για άμεσα απτά οφέλη. Παρ' όλα αυτά τα αποτελέσματα της βασικής έρευνας είναι το θεμέλιο για την εφαρμοσμένη έρευνα και πολλά ερευνητικά έργα που στην αρχή φαινότουσαν άνευ πρακτικής σημασίας κατέληξαν σε πραγματικές τεχνολογικές επαναστάσεις (π.χ. το λέιζερ).
- Η **εφαρμοσμένη έρευνα**, έχει σαν προορισμό την επίλυση πρακτικών προβλημάτων του σύγχρονου κόσμου και όχι την παραγωγή επιστημονικής γνώσης αυτής καθαυτής.
- Σε έναν **ταχέως μεταβαλλόμενο** κόσμο όπως αυτόν που ζούμε σήμερα, η συνεχής έρευνα είναι απολύτως **αναγκαία για την επικαιροποίηση των γνώσεών μας**.
- **“Sapere aude!”** (Kant 2004) Τόλμα να μαθαίνεις χρησιμοποιώντας τις όποιες δυνατότητες του δικού σου μυαλού, χωρίς ενδιάμεσους, κηδεμόνες-υποβολείς. Ιμμάνουελ Καντ (1742-1804)

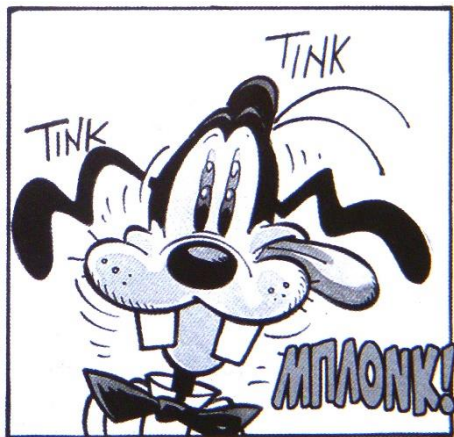

[2. Don Rosa, *Ludwig Von Drake*. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: https://disney-fiction.fandom.com/wiki/Ludwig_Von_Drake (ανάκτηση 15.2.2021)]

[3. Don Rosa, *Κύρος Γρανάζης*. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: <http://papiamoroso.blogspot.com/2017/09/o-inventor-brasileiro.html> (ανάκτηση 15.2.2021)]

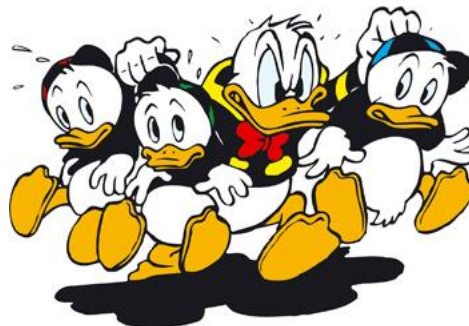
Επιλογή του ερευνητικού πεδίου (ορισμός θέματος μιας ερευνητικής εργασίας)

[6. G. Cavazzano, Καζαμπλάνκα, KOMIΕ#205, Τερζόπουλος-Νέα ακτίνα, Αθήνα, Ιούλιος 2005]

1. Πριν ξεκινήσουμε να κάνουμε μια ερευνητική εργασία, ρωτάμε τον εαυτό μας "**γιατί το κάνω εγώ αυτό**" και απαντάμε σε αυτή την ερώτηση. Έτσι διατυπώνουμε την σκοπιμότητα της εργασίας.

2. Το θέμα που διαλέγουμε να είναι καλό να το **αγαπάμε** κι αν δεν το αγαπάμε να τα βρισκουμε **τουλάχιστον ενδιαφέρον**. Αυτό βοηθάει στο να συγκεντρωθούμε ευκολότερα και να δουλέψουμε ευχάριστα μια ερευνητική εργασία.

[7. Don Rosa, Ο Ντόναλντ και τα ανιάκια. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση:

<http://www.italia24ore.it/201403042133/esteri/anche-topolino-combatte-lomofobia-disney-taglia-fondi-ai-boy-scout-americi.html>

(ανάκτηση 15.2.2021)]

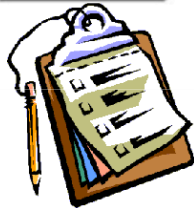
Πώς ερευνάμε

- Ξεκινώντας μια ερευνητική εργασία, έχουμε φροντίσει να μάθουμε **τι είναι η ερευνητική εργασία** και πρέπει να ξέρουμε πάνω-κάτω ποιο θέλουμε να είναι το προϊόν της εργασίας.
- Όμως τα συμπεράσματα της εργασίας μας, είναι υπό διαπραγμάτευση καθ' όλη την διαδικασία!

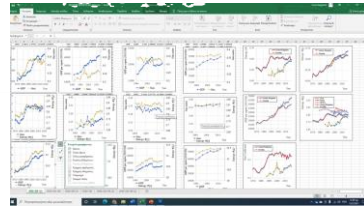
Καθορισμός
ερευνητικού
πεδίου
(ορισμός θέματος)

Περιεχόμενα

Συλλογή, επεξεργασία
πηγών-δεδομένων

Σύνταξη
Συμπέρασμα

[8. Πηγή: A. Uderzo, Asterix. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: <https://sites.uni.edu/becker/LearningGamesandFunActivities.html> (ανάκτηση 15.2.2021) μετά από προσαρμογή]

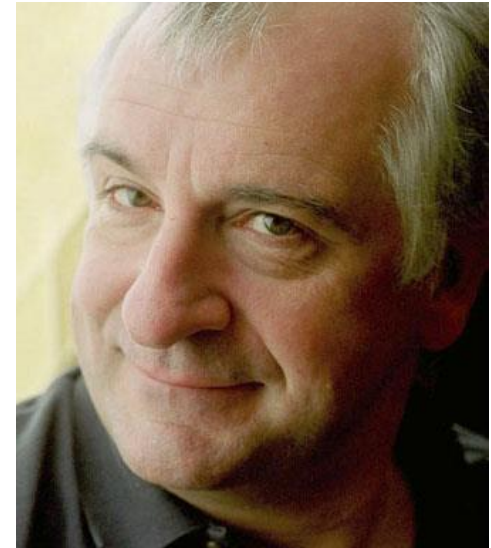
Πώς ερευνάμε

- Όταν πραγματευόμαστε ένα επιστημονικό θέμα το αντιμετωπίζουμε, κατά το δυνατόν, «ψυχρά» και αποστασιοποιημένα.
- Γι' αυτό προσπαθούμε να αποβάλλουμε τους όποιους συναισθηματισμούς ή προκαταλήψεις και διαπεραιώνουμε την εργασία εξελίσσοντας την σκέψη μας στην πορεία της έρευνάς μας.

Εξώφυλλο του βιβλίου του Douglas Adams, Αντίο και ευχαριστώ για τα ψάρια, μτφ. Σ. Μοσχονάς, εκδ. Παρα Πέντε, Αθήνα 1999.

"Ο λόγος που χρησιμοποιώ το παιδικό μου όνομα είναι για να θυμίσω ότι ο επιστήμονας πρέπει κι αυτός να είναι σαν το παιδί. **Πρώτα βλέπε, μετά σκέψου και ερεύνησε αργότερα.** Πρώτα απ' όλα όμως βλέπε. Αλλιώς **κινδυνεύεις να βλέπεις μόνο αυτό που περιμένεις.** Οι περισσότεροι επιστήμονες το ξεχνούν αυτό." (Adams, 1999)

Ντάγκλας Άνταμς (1952-2001)

[11. Douglas Adams. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση https://en.wikipedia.org/wiki/Douglas_Adams (ανάκτηση 15.2.2021)]

Οι πηγές της έρευνας

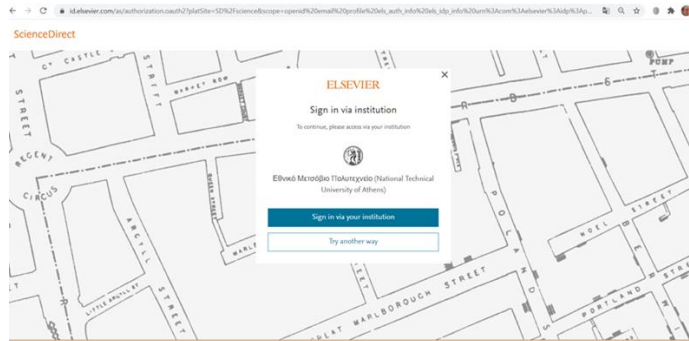
Βιβλιογραφία-αναφορές

- Οι πηγές της εργασίας είναι **η αφετηρία της**
- Είναι όλα εκείνα τα στοιχεία που **θα την τεκμηριώσουν**
- Αποτελούν σπουδαίο και **ξεχωριστό κεφάλαιο** στην επιστημονική εργασία
- **Ξεκινάμε μεθοδικά** (από την αρχή) σε κάθε αναζήτηση, κρατώντας πλήρη στοιχεία των πηγών που βρίσκουμε και μας ενδιαφέρουν
- Έτσι δεν θα γυρίζουμε πίσω στο τέλος να ψάχνουμε «που το διάβασα αυτό», «μου λείπει η αναφορά» και κάνουμε διπλή δουλειά

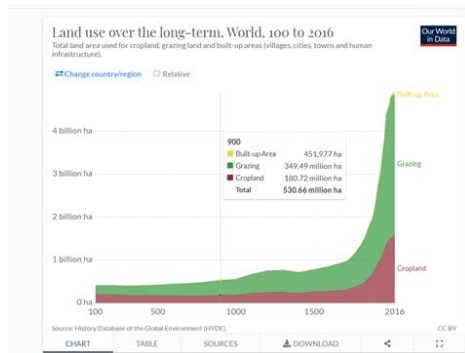

Πηγές: εργαλεία της έρευνας

Αξιοποιούμε την πρόσβαση που έχουμε σε βιβλιοθήκες: <https://www.sciencedirect.com/>

Προσεγγίζουμε το θέμα ως μηχανικοί. Χρησιμοποιούμε εργαλεία όπως:

<https://ourworldindata.org/>

<https://www.gapminder.org/>

<https://www.humanprogress.org/>

Πηγές: αξιολόγηση

Η επιστημονική έρευνα, στηρίζεται σε επιστημονική έρευνα

■ Επιστημονική έρευνα

- Ακολουθεί κανόνες και μεθοδολογία
- Τεκμηριώνει αυτά που λέει
- Είναι σταθερή ως αναφορά
- Οι δημοσιευμένες εργασίες και τα επιστημονικά βιβλία έχουν αξιολογηθεί από άλλους επιστήμονες

■ Άλλο κείμενο

- Μπορεί να γράφεται ελεύθερα
- Η τεκμηρίωσή του μπορεί να είναι ελλιπής ή/και ψευδής
- Αν είναι από το internet, την μία μέρα μπορεί να υπάρχει την άλλη όχι
- Δεν είναι αξιολογημένη από επιστήμονες
- Επηρεάζεται από συναισθήματα, ιδεολογίες και άλλα ερεθίσματα

[10. M V Berry et al 2011
*Can apparent
superluminal neutrino
speeds be explained as a
quantum weak
measurement?* J. Phys. A:
Math. Theor. 44 492001,
<https://doi.org/10.1088/1751-8113/44/49/492001>

IOP PUBLISHING
J. Phys. A: Math. Theor. 44 (2011) 492001 (5pp)
doi:10.1088/1751-8113/44/49/492001

IOP FTC ►►

JOURNAL OF PHYSICS A: MATHEMATICAL AND THEORETICAL

FAST TRACK COMMUNICATION

Can apparent superluminal neutrino speeds be explained as a quantum weak measurement?

M V Berry¹, N Brunner¹, S Popescu¹ and P Shukla²

¹ H H Wills Physics Laboratory, Tyndall Avenue, Bristol BS8 1TL, UK

² Department of Physics, Indian Institute of Technology, Kharagpur, India

Received 12 October 2011, in final form 27 October 2011

Published 11 November 2011

Online at stacks.iop.org/JPhysA/44/492001

Abstract

Probably not.

PACS numbers: 03.65.Ta, 03.65.Xp, 14.60.Pq

Πηγές που ΔΕΝ χρησιμοποιούμε

- Ένα κείμενο στο internet της μορφής .html (μίας συνηθισμένης ιστοσελίδας) που μπορεί να είναι σε blog ή όπου αλλού, δεν είναι σταθερό και είναι καλό να χρησιμοποιείται μόνο ενημερωτικά.
- Έτσι, αν αυτό που βλέπετε τώρα είναι στο ίντερνετ, μπορεί να το βάλετε ως αναφορά με το url του, αλλά μπορεί αύριο στην θέση του να είναι αναρτημένο π.χ. ένα ποίημα

- Στις εργασίες μας, θέλουμε οι αναφορές να είναι «σταθερές» και ελεγμένης αξιοπιστίας.

- Σταθερό κείμενο θεωρείται ένα βιβλίο, μία δημοσίευση σε ένα περιοδικό, μία μελέτη.

Hmm. We're having trouble finding that site.

We can't connect to the server at 404dendouleveitourl.gr.

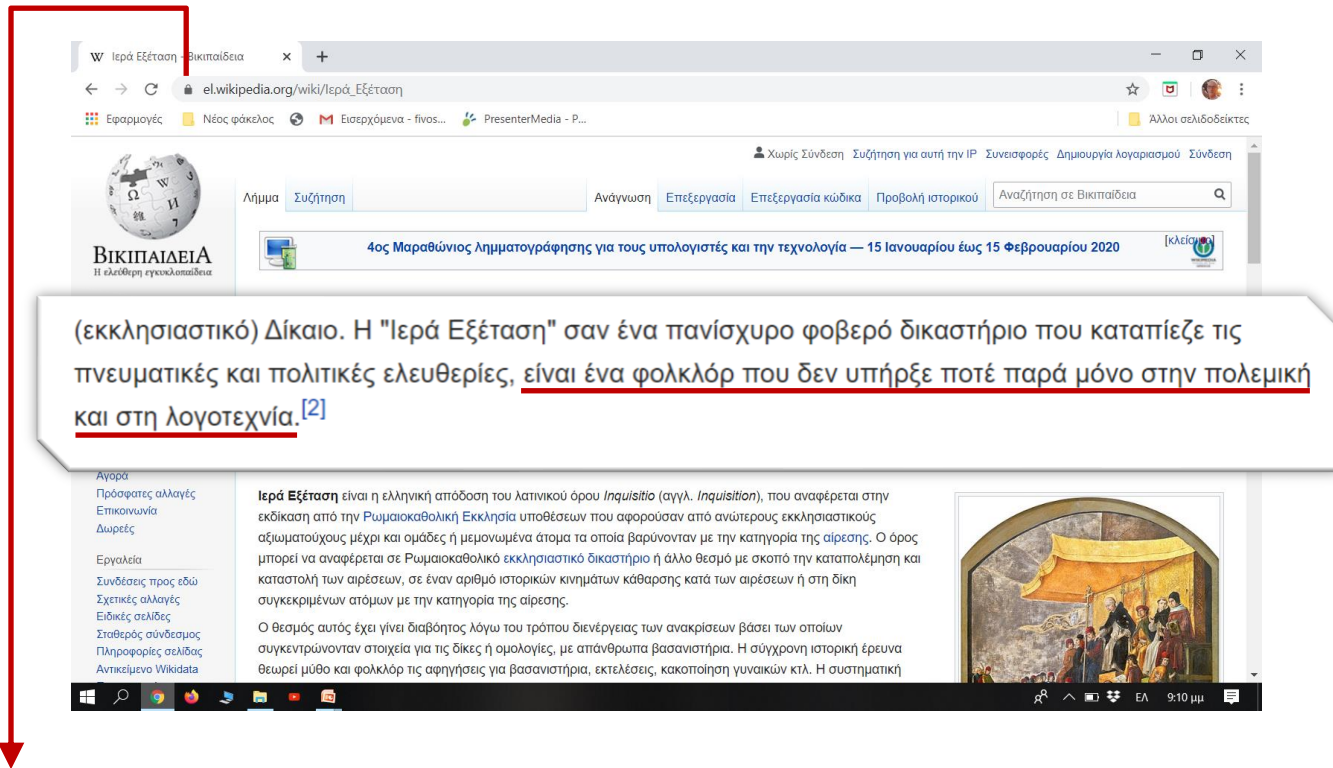
If you entered the right address, you can:

- Try again later
- Check your network connection
- Check that Firefox has permission to access the web (you might be connected but behind a firewall)

Try Again

- Προϋπόθεση για να χρησιμοποιήσουμε μια πηγή: **να έχει doi ή ISBN**

Πηγές που ΔΕΝ χρησιμοποιούμε

(εκκλησιαστικό) Δίκαιο. Η "Ιερά Εξεταση" σαν ένα πανίσχυρο φοβερό δικαστήριο που καταπίεζε τις πνευματικές και πολιτικές ελευθερίες, είναι ένα φολκλόρ που δεν υπήρξε ποτέ παρά μόνο στην πολεμική και στη λογοτεχνία.^[2]

Αγορά
Πρόσφατες αλλαγές
Επισημάνσεις
Διαρρέες

Εργασία
Συνδέσεις προς εδώ
Σχετικές αλλαγές
Ειδικές σελίδες
Σταθερός σύνδεσμος
Πληροφορίες σελίδας
Αντικείμενο Wikidata

Ιερά Εξεταση είναι η ελληνική απόδοση του λατινικού όρου *Inquisitio* (αγγλ. *Inquisition*), που αναφέρεται στην εκδίκαση από την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία υποθέσεων που αφορούσαν από ανώτερους εκκλησιαστικούς αξιωματούχους μέχρι και ομάδες ή μεμονωμένα άτομα τα οποία βαρύνονταν με την κατηγορία της *αίρεσης*. Ο όρος μπορεί να αναφέρεται σε Ρωμαιοκαθολικό εκκλησιαστικό δικαστήριο ή άλλο θεσμό με σκοπό την καταπολέμηση και καταστολή των αιρέσεων, σε έναν αριθμό ιστορικών κινημάτων κάθαρσης κατά των αιρέσεων ή στη δική συγκεκριμένων ατόμων με την κατηγορία της αίρεσης.

Ο θεσμός αυτός έχει γίνει διαβόητος λόγω του τρόπου διενέργειας των ανακρίσεων βάσει των οποίων συγκεντρώνονταν στοιχεία για τις δίκες ή ομολογίες, με απάνθρωπα βασανιστήρια. Η σύγχρονη ιστορική έρευνα θεωρεί μύθο και φολκλόρ τις αφηγήσεις για βασανιστήρια, εκτελέσεις, κακοποίηση γυναικών κτλ. Η συστηματική

[12. Πηγή: *Ιερά εξέταση*. Διαθέσιμη στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση www.el.wikipedia.org/wiki/Ιερά_Εξεταση (ανάκτηση 13.2.2020, ώρα 21:15)]

Ακαδημαϊκές εργασίες

Γενικές οδηγίες

P. Papanicolaou, D. Koutsoyiannis, and A. Stamou, Guidelines for the presentation of academic works in the Department of Water Resources & Environmental Engineering, Department of Water Resources and Environmental Engineering – National Technical University of Athens, Athens, 2012.

<https://www.itia.ntua.gr/en/docinfo/1323/> (ανάκτηση 3.6.2021)

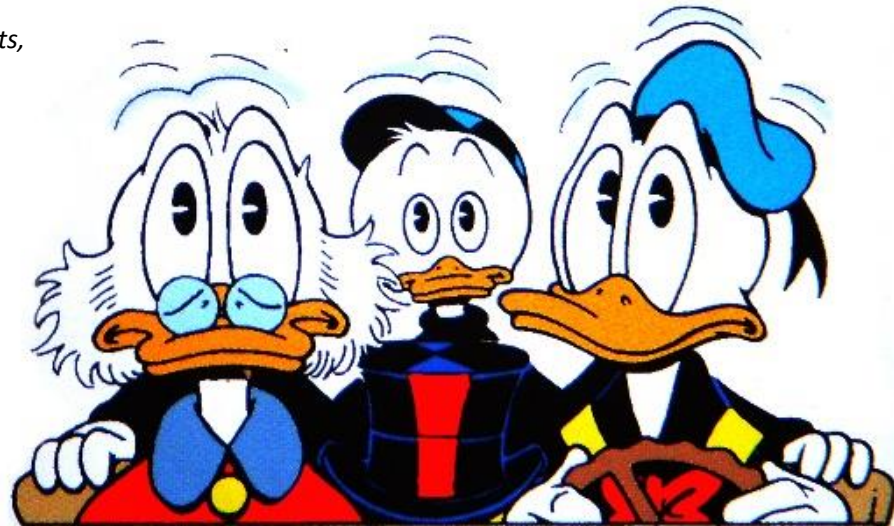
Πως γράφουμε τις αναφορές, τις μονάδες, τα σύμβολα και τις εξισώσεις

1. Δείτε σχετικά: Δ. Κουτσογιάννης, *Αναφορές*, Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: <https://www.itia.ntua.gr/dk-el/hydroglossica/citations/> (ανάκτηση 15.2.2021)
2. Δείτε σχετικά: D. Koutsoyiannis, and H. H. G. Savenije, *Guidelines for the use of units, symbols and equations in hydrology*, [doi:10.13140/RG.2.2.10775.21922](https://doi.org/10.13140/RG.2.2.10775.21922), 2013.

Σχετικές αναρτήσεις στο μπλόγκ της ιτιάς

1. Δ. Κουτσογιάννης, *Χαζεύοντας το Google Scholar*. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: <https://www.itia.ntua.gr/blog/2012/02/01/google-scholar/#more-68> (ανάκτηση 15.2.2021)
2. Δ. Κουτσογιάννης, *Ιούδες και Λούθηροι*. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: <http://www.itia.ntua.gr/blog/2012/04/01/udases-and-luthers> (ανάκτηση 15.2.2021)

[14. Don Rosa, Ντόναλντ, Σκρούντζ και ένα ανιψάκι. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: <https://www.afnews.info/wordpress/2016/04/28/da-carl-barks-a-don-rosa-le-meraviglie-disney-del-passato/> (ανάκτηση 15.2.2021)]

Πώς μπαίνουν στο κείμενο οι πηγές

Όταν επηρεαζόμαστε από κάτι για να συντάξουμε π.χ. μια παράγραφο και χρησιμοποιούμε την «ευρύτερη «σκέψη» αυτού που διαβάσαμε, στο τέλος της παραγράφου βάζουμε το επώνυμο του συγγραφέα και την χρονολογία της βιβλιογραφικής αναφοράς μας μέσα σε παρένθεση.

Όταν χρησιμοποιούμε αυτούσιο ένα κείμενο, το βάζουμε σε εισαγωγικά και μετά το κείμενο βάζουμε (επώνυμο χρονολογία).

Όταν τοποθετούμε μια εικόνα, έναν πίνακα, κάτι «copy-paste» που δεν μπορούμε να το αποφύγουμε βάζουμε σε αγκύλες [πηγή: επώνυμο συγγραφέα και χρονολογία βιβλιογραφικής αναφοράς].

Οι αναφορές μπαίνουν στο τέλος της εργασίας **και** σε παρένθεση μέσα στο κείμενο της εργασίας (Καλικμανιδαράκης, 1836).

Διευκρίνιση:

Η προηγούμενη πρόταση λέει ότι ο κ. Καλικμανιδαράκης έγραψε σε σύγγραμμα του 1836 πως οι πηγές πρέπει να μπαίνουν όλες μαζί στο τέλος της εργασίας αλλά και ως σημείωση στο κείμενο της εργασίας. Το σχετικό βιβλίο, ραρερ, άλλη ακαδημαϊκή εργασία που το είπε αυτό ο κ. Καλικμανιδαράκης, θα έπρεπε να υπάρχει και μέσα στις βιβλιογραφικές αναφορές.

[13. Don Rosa, Ντόναλντ.
Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη
διεύθυνση:
<https://www.afnews.info/word-press/2016/04/28/da-carl-barks-a-don-rosa-le-meraviglie-disney-del-passato/> (ανάκτηση 15.2.2021)]

Συνήθη λάθη

Όχι

Google

Μηχανές αναζήτησης

Google Search

I'm Feeling Lucky

Google offered in: [Ελληνικά](#)

Όχι

www.otinanai.com

**Αν τελικά είναι απαραίτητο να
βάλουμε ιστοσελίδες σε
αναφορά**

Ναι

Google Scholar

Articles

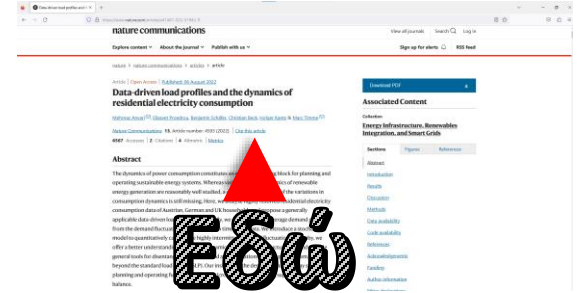
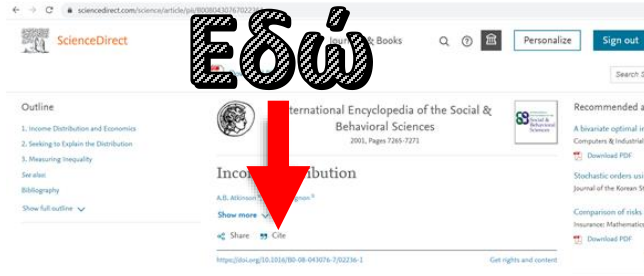
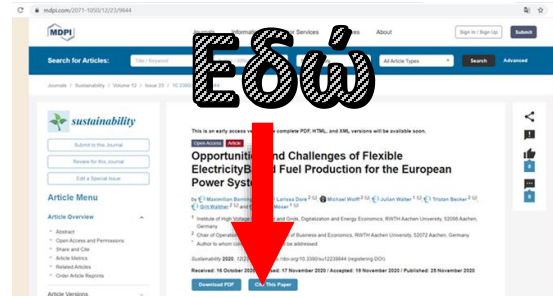
Case law

Ναι

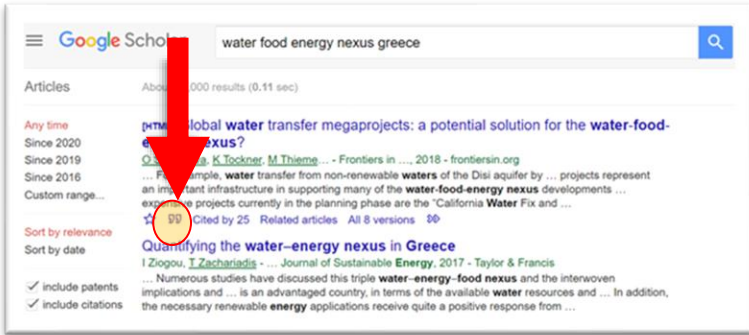
Συγγραφέας, *Θέμα ιστοσελίδας*. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο στην διεύθυνση : www.otinanai.com (ανάκτηση 15 Μαΐου 2020).

Αποφεύγοντας τα συνήθη λάθη

Όταν θέλουμε να αναφέρουμε επιστημονικές εργασίες, η αναφορά είναι έτοιμη

Όταν βρίσκουμε στο google scholar επιστημονικές εργασίες που θέλουμε να κάνουμε αναφορά, η αναφορά είναι έτοιμη και μας δίνεται όταν πατήσουμε τα εισαγωγικά (κάτω αριστερή εικόνα) που μας προβάλλουν σε αναδυόμενο παράθυρο την αναφορά σε διάφορες τυποποιήσεις (κάτω δεξιά εικόνα).

Γενικός στόχος:

Εργαλεία έρευνας

- Αναζήτηση: **Google scholar**

- www.sciencedirect.com

- www.mdpi.com κ.α.

- Data

- <https://ourworldindata.org/>

- <https://www.gapminder.org/>

- <https://www.humanprogress.org/datasets/>

- Η αναφορά μπαίνει σε ξεχωριστό κεφάλαιο στο τέλος της εργασίας με τίτλο βιβλιογραφία ή αναφοράς **και** στην σελίδα που χρησιμοποιείται

- Σωστά γραμμένες οι βιβλιογραφικές αναφορές

<https://www.itia.ntua.gr/dk-el/hydroglossica/citations/>

Αναφορές

Adams, D. *Αντίο και ευχαριστώ για τα ψάρια*, μτφ. Σ. Μοσχονάς, εκδ. Πάρα Πέντε, Αθήνα 1999.

Kant, I. *Απάντηση στο ερώτημα: «Τι είναι διαφωτισμός;»*, Συλλογική μετάφραση, εκδ. Πανεπιστημίου Κρήτης, Ρέθυμνο 2004. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: <http://politics-old.soc.uoc.gr/wp-content/uploads/2017/10/kant-politiki-theoria-3.pdf> (ανάκτηση 15.2.2021)

Koutsoyiannis, D. and H. H. G. Savenije, *Guidelines for the use of units, symbols and equations in hydrology*, [doi:10.13140/RG.2.2.10775.21922](https://doi.org/10.13140/RG.2.2.10775.21922), 2013.

Κουτσογιάννης, Δ. *Αναφορές*, Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: <https://www.itia.ntua.gr/dk-el/hydroglossica/citations/> (ανάκτηση 15.2.2021)

Κουτσογιάννης, Δ. *Ιούδες και Λούθηροι*. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: <http://www.itia.ntua.gr/blog/2012/04/01/judases-and-luthers> (ανάκτηση 15.2.2021)

Κουτσογιάννης, Δ. *Χαζεύοντας το Google Scholar*. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: <https://www.itia.ntua.gr/blog/2012/02/01/google-scholar> (ανάκτηση 15.2.2021)

Ιερά εξέταση. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στην διεύθυνση: el.wikipedia.org/wiki/Ιερά_Εξέταση (ανάκτηση 13.2.2020 ώρα 21:15)

Gapminder. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στην διεύθυνση: <https://www.gapminder.org/> (ανάκτηση 15.2.2021)

Google Scholar. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στην διεύθυνση: <https://scholar.google.com/> (ανάκτηση 15.2.2021)

HumanProgress. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στην διεύθυνση: <https://www.humanprogress.org/> (ανάκτηση 15.4.2023)

Our World in data. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στην διεύθυνση: <https://ourworldindata.org/> (ανάκτηση 15.2.2021)

Papanicolaou, P.; Koutsoyiannis, D.; Stamou, A. *Guidelines for the presentation of academic works in the Department of Water Resources & Environmental Engineering, Department of Water Resources and Environmental Engineering – National Technical University of Athens, Athens, 2012.*
<https://www.itia.ntua.gr/en/docinfo/1323/> (ανάκτηση 3.6.2021)

MDPI. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στην διεύθυνση: <https://www.mdpi.com/> (ανάκτηση 15.2.2021)

Science Direct. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στην διεύθυνση: <https://www.sciencedirect.com/> (ανάκτηση 15.2.2021)

Πηγές εικόνων

1. Don Rosa, *Κύρος Γρανάζης*. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: <https://mundologicoblog.wordpress.com/> (ανάκτηση 15.2.2021)
2. Don Rosa, *Ludwig Von Drake*. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: https://disney-fan-fiction.fandom.com/wiki/Ludwig_Von_Drake (ανάκτηση 15.2.2021)
3. Don Rosa, *Κύρος Γρανάζης*. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: <http://papiamoroso.blogspot.com/2017/09/o-inventor-brasileiro.html> (ανάκτηση 15.2.2021)
4. G. Cavazzano, *Καζαμπλάνκα*, KOMIΞ#205, Τερζόπουλος-Νέα ακτίνα, Αθήνα, Ιούλιος 2005
5. Don Rosa, *Ο Ντόναλντ και τα ανιψάκια*. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: <http://www.italia24ore.it/201403042133/esteri/anche-topolino-combatte-lomofobia-disney-taglia-fondi-ai-boy-scout-americani.html> (ανάκτηση 15.2.2021)]
6. A. Uderzo, *Asterix*. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: <https://sites.uni.edu/becker/LearningGamesandFunActivities.html> (ανάκτηση 15.2.2021) μετά από προσαρμογή
7. Don Rosa, *Χιούη, Λιούη και Ντιούη*. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: <https://www.comicartfans.com/gallerypiece.asp?piece=533564> (ανάκτηση 15.2.2021)
8. M V Berry et al 2011 *Can apparent superluminal neutrino speeds be explained as a quantum weak measurement?* J. Phys. A: Math. Theor. 44 492001, <https://doi.org/10.1088/1751-8113/44/49/492001>
9. Douglas Adams. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση https://en.wikipedia.org/wiki/Douglas_Adams (ανάκτηση 15.2.2021)]
10. Πηγή: Ιερά εξέταση. Διαθέσιμη στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση www.el.wikipedia.org/wiki/Ιερά_Εξέταση (ανάκτηση 13.2.2020, ώρα 21:15)
11. Don Rosa, *Ντόναλντ*. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: <https://www.afnews.info/wordpress/2016/04/28/da-carl-barks-a-don-rosa-le-meraviglie-disney-del-passato/> (ανάκτηση 15.2.2021)]
12. Don Rosa, *Ντόναλντ, Σκρούτζντζ και ένα ανιψάκι*. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: <https://www.afnews.info/wordpress/2016/04/28/da-carl-barks-a-don-rosa-le-meraviglie-disney-del-passato/> (ανάκτηση 15.2.2021)
13. R. Gossiny και A. Uderzo, *Ο Αστερίξ και η χύτρα*, εκδ. Μαμούθ Comix Αθήνα 2006.
14. R. Gossiny και A. Uderzo, *Το δώρο του Καίσαρα*, εκδ. Μαμούθ Comix Αθήνα 2006.

[16. R. Gossiny και A. Uderzo, *Το δώρο του Καίσαρα*, εκδ. Μαμούθ Comix Αθήνα 2006, μετά από προσαρμογή]